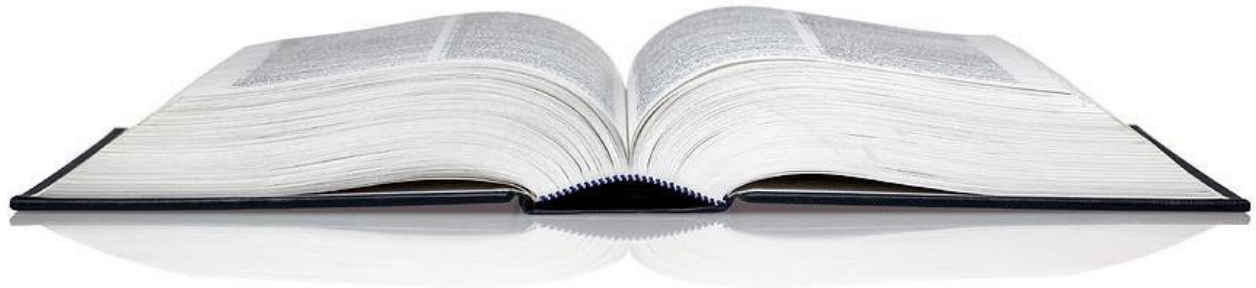

**The History of Women Reciting Kaddish:
*Foreshadowing a Contemporary Struggle***

Rabbi Dovid Zirkind
The Jewish Center Young Leadership
Parshat Zachor 5774

Section I: Power and Purpose

R' Yishmael said: At the time when Israel gathers in the houses of worship and study and they hear *Aggadah* from a Sage, and after that they respond: "May His great Name be blessed", at that time the Holy One Blessed is He rejoices and is elevated in His world. He says to His angels, "come and see this people that I created in My world, how much they praise Me". At that moment they clothe him in magnificence and beauty. For this reason it says: 'In the multitudes of the people is the beauty of the King'.

1. **מדרש משלי (בובר) פרשה יד**
ר' ישמעאל אומר בשעה שישראל נאספין בבתי מדרשות ושומעין אגדה מפי חכם, ואח"כ עונין אמרן יהא שמיה רבא מברך, באותה שעה הקב"ה שמח ומתעלה בעולמו, ואומר למלאכי השרת בואו וראו עם זו שיערתי בעולמי כמה הן משבחין אותי, באותה שעה מלבישין אותו הוד והדר, לכך נאמר **ברב עם הדרת מלך**.

2. **משנה מסכת מגילה פרק ד משנה ג**
אין פורסין את שמע ואין עוברין לפני התיבה ואין נושאים את כפיהם ואין קורין בתורה ואין מפטירין בנביא ואין עושין מעמד ומושב ואין אומרים ברכת אבלים ותנחומי אבלים וברכת חתנים ואין מזמנים בשם **פחות מעשרה** ובקרקעות תשעה וכהן ואדם כיוצא בהן:

3. **שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכות השחר ושאר ברכות סימן נה סעיף א**
אומרים קדיש וא"א אותו בפחות מ' זכרים בני חורין גדולים שהביאו ב' שערות, וה"ה לקדושה וברכו שאין נאמרין בפחות מעשרה.

An incident occurred involving R' Akiva, who was walking in a cemetery and happened upon a person who was naked and charcoal black and was carrying on his head what seemed like ten loads. He was running with them like a galloping horse. R' Akiva commanded him and caused him to stop and he said to that man, "Why are you doing hard work like this? If you are a slave and your master is doing this to you, I will redeem you from his hand and if you are poor, I will make you rich." He said to him, "I ask you not to delay me, lest those who are appointed over me become angry with me." He said to him, "What is this and what is your work?" The man replied, "That man is dead (himself) and every day they send me to chop wood and they burn me with it." He said to him, "My son, what was your work in the world from which you came?" The man replied, I was a tax collector and I was from among the leaders of the people, and I showed favoritism to the wealthy and I killed the poor." R' Akiva said: "Have you not heard anything from those appointed over you as to whether there is a way to fix this?" The man said to him, "I ask you not to delay me, lest those who are masters of punishment become angry with me, for that man has no way to fix his situation. For I have heard from them something which cannot come to be. **For if this poor man had a son who would stand in the community and say 'Blessed is G-d, Who is blessed...' or 'May His Name be magnified' and they would respond after him 'May His name be blessed' immediately they would free that man from his punishment, but that man did not leave a son in this world....**" He later came to R' Akiva in a dream and said 'Blessed is Hashem who was satisfied in Gan Eden and saved me from the judgement of *Gehehenom*...

4. **ספר אור זרוע חלק ב - הלכות שבת סימן נ**
מעשה בר' עקיבה שראה אדם אחד שהיה ערום ושחור כפחם והיה טוען על ראשו כטען עשרה טעונים והיה רץ כמרוצת הסוס גזר עליו ר' עקיבה והעמידו ואמר לאותו האיש למה אתה עושה עבודה קשה כזאת אם עבד אתה ואדונך עושה לך כך אני אפדה אותך מידו ואם עני אתה אני מעשיר אותך א"ל בבקשה ממך אל תעכבני שמא ירגזו עלי אתם הממונים עלי.

א"ל מה זה ומה מעשיך אמר לו אותו האיש מת הוא ובכל יום ויום שולחים אותי לחטוב עצים ושורפין אותי בהם וא"ל בני מה היתה מלאכתך בעולם שבאת ממנו א"ל גבאי המס הייתי והיית מראשי העם ונושא פנים לעשירים והורג עניים א"ל כלום שמעת מן הממונים עליך אם יש לך תקנה א"ל בבקשה ממך על תעכבני שמא ירגזו עלי בעלי פורענות שאותו האיש אין לו תקנה אלא שמעתי מהם דבר שאינו יכול להיות **שאי למלי היה לו לזה העני בן שהוא עומד בקהל ואומר ברכו את ה' המבורך ועונין אחריו ברוך ה' המבורך לעולם ועד או יאמר יתגדל ועונין אחריו יש"ר מברך מיד מתירין אותו האיש מן הפורענות ואותו איש לא הניח בן בעולם ועזב אשתו מעוברת וא"י אם תלך זכר מי מלמדו שאין לאותו האיש אהוב בעולם.**

And so Rabbi Eliezer of Wornos discovered in the Tanna D'Bei Eliyahu, **that a child that says Yitgadal, saves his father from punishment**"

מיד בא לר"ע בחלום ואמר יהר"מ ה' שתנוח דעתך בגן עדן שהצלת אותי מדינה של גיהנם מיד פתח ר"ע ואמר יהי שמך ה' לעולם ה' זכרך לדור ודור...
וכן מצא מורי ה"ר אלעזר מוורמשא **דתנא דבי אליהו רבא דקטן האומר יתגדל מציל אביו מן הפורענות:**

Section II: Of Widows and Orphans

Question: The following occurred in Amsterdam and was publicized there. A person passed away without sons and instructed before his death that ten men should learn in his home for twelve months, for a price, and following the learning his daughter would recite Kaddish. The Rabbis and leaders of the community did not object.

Response: Although there is no proof to contradict the matter, because women are also obligated in Kiddush Hashem, and a group of ten men is present. The story of R' Akiva, the source for mourners Kaddish, is regarding a son, **it is logical that with a daughter there is also purpose and appeasement because she too is his offspring. Nonetheless, we should be concerned that through this the customs of the Jewish people will be weakened, they too are Torah, and each person will go and build a bamah for himself according to his own logic** and the words of our Rabbi's will become a joke and the matter will continue on. Therefore in this case, which became public, we should object.
-Yair Chaim Bachrack

5. שו"ת חוות יאיר סימן רכב

שאלה: דבר זר נעשה באמשטרדם ומפורסם שם. שאחד נעדר בלי בן וצוה לפני פטירתו שילמדו עשרה כל יום תוך י"ב חודש בביתו בשכרם ואחר הלימוד תאמר הבת קדיש [ע"י שו"ת ר"ש מדינא חלק א"ח סי' ו'] ולא מיחו בידה חכמי הקהילה והפרנסים.
ואף כי אין ראיה לסתור הדבר כי גם אשה מצוות על קידוש השם גם יש מנין זכרים מקרי בני ישראל ואף כי מעשה דר"ע שממנו מקור אמירת יתומים קדיש בבן זכר היה מ"מ יש סברא דגם בבת יש תועלת ונחת רוח לנפש כי זרעו היא. מ"מ יש לחוש שע"י כך יחלשו כח המנהגים של בני ישראל שג"כ תורה הם ויהיה כל אחד בונה במה לעצמו ע"פ סברתו ומחזי מילי דרבנן כחוכא ואטלול' ויבואו לגלגל בו.
...ולכן בנדון זה שיש אסיפה ופרסום יש למחות. והנלפענ"ד כתבתי יאיר חיים בכרך

6. שו"ת שבות יעקב חלק ב סימן צג

מתלמידי הרב המופלא מהר"ר יעקב אב"ד דק"ק גרייזניץ וז"ל באשר שנגעה בי יד ה' שאני אבל על אמי ז"ל שנפטרת כדי לזכות לנשמתה ופן יאמר האומר שאני מיקל לעצמי ומחמיר לאחרני' ע"כ בא נפשי בשאלתי כאן נפטר איש אחד ולא היה לו כי אם שתי בנות קטנות והגדולה שבהן היא בת ארבע שנים ובשעת חוליו צוה אלי שאתן לו התרה שבתו הגדולה תאמר קדיש ולא בבה"כ כלל ועתה בא אביו של הנפטר לומר קדיש על בנו בבה"כ עם שאר אבילים על אביו ואמו אף דכתב רמ"א בסי' שע"ו בהג"ה שאם יש אבילים וכו' אומרים שאר קרובים אלא שעושין פשרה ביניהם ובלבד שיש מנהג קבוע בעיר עכ"ל כוונתו דוקא בני בנים וכן הוא במהרי"ק שהוא שורש ומקור דין דמהיכי תיתי יעלה על הדעת שאביו יאמר קדיש ברא מזכה אבא אבל לא להיפך וגם שאר טעמים שהובא בתשובת רמ"א סי' קי"ח לא שייכי כאן על כן ילמדינו רבינו הלכה למעשה דעתו הרמה ומינה לא אזיז אפילו זיז כל שהוא עד כאן לשונו.
תשובה: אך שגיסי הגאון מסיק בספרו ומכל מקום כדי להפיס דעת המתים חס ושלום בלא בנים וכו' אבל בנדון שלפנינו שכבר הניח בת שאומרת קדיש בבית אצל מנין (כי בבה"כ בודאי אין להניח לה לומר קדיש כלל) א"כ כבר יש לו פיוס דעת בזה. ונראה דגם לענין התפלה יש לאביו להתפלל רק בבית אצל המנין שאומרת הבת קדיש אבל בשאר תפלות וקדישים אין להם זכות נ"ל. הקטן יעקב.

7. שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ה סימן יב

דברים הצריכים מחיצה להפריד בין אנשים לנשים, ודברים שאינם צריכים מחיצה. כ"ב תמוז תשמ"ב.
...והנה בכל הדורות נהגו שלפעמים היתה נכנסת אשה ענייה לבית המדרש לקבל צדקה, או אבלה לומר קדיש, וההלכה למעשה בעניין זה צריכה עיון ותלויה בהרבה עניינים. ומכל מקום נראה שבבית מדרש שבכל שבת תרצה אפילו אשה אחת

לבוא למנחה בקביעות, שאין להקל להתפלל בלא מחיצה, ורק באקראי אפשר להתיר. ואפשר להתיר, באקראי, רק עד ב' נשים ולא יותר. והנה יש ראייה, כעין שהזכרת, שלדינא אפשר להניח לאשה אחת להכנס לבית המדרש...

Section III: Contemporary Psak: How Recent?

8. The Recital of Kaddish by Women

Rabbi Reuven Fink: RJJ Journal Spring 1996

It would therefore seem that an attempt to "improve" or alter our sacred traditions and halachic precedents is in reality not a positive move but a negative one. Given the zeitgeist that prevails today, which serves as the impetus to change our time-honored laws concerning modesty, identity, and role differentiation, this change is both pernicious and dangerous. The synagogue is an institution that has always served as an educational tool to teach our people authentic Jewish philosophy, cultural attitudes, and behavioral norms. Tampering with the synagogue's customary practices is clearly a step fraught with great danger.

9. גשר החיים: ממנהגי הקדימה לאמירת הקדיש - פרק ל'

לא כן אצל כמה קהלות (ביחוד אשכנזיות) כשאומרים שנים מכ"ש רבים — שאחד מקדים להשני, ולא נשמע השבחה אף מפי אחד ואין הקהל אומר איש"ר כראוי.
לא רק שלא הביאו באמירת הקדיש מהתועלת אלא גם הפריעו את שבח הקדיש. גם החת"ס (קני"ט) העיר ע"ז ואמר שמבלבליה ומקלקלים מטרת הקדיש ע"ז שאחד חפץ להקדים לחברו. הרבה יותר רצוי שכ"א יאמר רק קדיש אחד ויאמרוהו במתינות ובשפה ברורה והקהל יקשיב לכל אמירת הקדיש ולענות עליו כנכון — משיאמר הרבה קדישים ואין זכות אחד בידו. רק במקרה כשיש הרבה בעלי חיובים ואינם יכולים להשתוות וקשה להכריע ביניהם יש להתיר שיאמרו בבת אחת, ובתנאי שיאמרוהו כ' לם בשוה, ואחד יאמר בקול רם והאחרים יאמרו אחריו מלה במלה. ואל נא יהא דבר זה קל בעיני האומרים קדיש. הנזהרים בזה זוכים זכות גדולה לעצמם ומביאים התועלת המקווה להמנוח.

10. R. Aharon Soloveitchik, *Od Yisra'el Yosef Beni Hai (Brisk Yeshiva, 1993)*, p. 100

Today, when Jews are battling over equality between men and women with respect to such matters as aliyot, if Orthodox rabbis bar women from saying Kaddish despite the possibility of permitting it, the influence of Reform and Conservative rabbis will thereby be strengthened. Accordingly, it is forbidden to bar women from saying Kaddish.

11. שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצ סעיף יח

מגילה בי"ד ובט"ו צריך לחזור אחר עשרה, ואם אי אפשר בעשרה קורים אותם ביחיד. הגה: ויש להסתפק (סג) אם נשים מצטרפות לעשרה. (הגהות אשירי פ"ק טור סי' תרכ"ד)

12. משנה ברורה סימן תרצ:סג

אם נשים וכו' - דאפשר דכיון דהוא רק משום פרסומי ניסא סגי אף בנשים ועיין בפמ"ג דמדלא הזכיר הרב קטנים משמע דס"ל דקטנים בודאי אין מצטרפין לעשרה דלאו בני חיובא נינהו וחיובן הוא רק מטעם חינוך: